

Klomadu teater

*En kort presentasjon av en frigruppe av Svein Gundersen.
(Artikkelen er trykket i tidsskriftet Drama, 2000.)*

Kort om teateret og staben rundt teateret:

Klomadu teater har to faste skuespillere: Nina Engelund og Karen Høie. I større produksjoner leier teateret inn flere skuespillere, musikere etc. I løpet av de siste årene har Klomadu teater opparbeidet seg en "fast stab" med undertegnede på manus/ regi/ scenografi, Bjørn Sverre Kristensen som komponist/ musiker, Ola Jevnaker som kostymedesigner og Kirsten Ekern som dukke/ maskemaker.

Klomadu teater har base på Hamar, men ingen fast scene. Skuespillerne turnerer over hele landet, og spiller for alle aldersgrupper, selv om hovedvekten av teaterets produksjoner er laget for barn og unge.

Fordi teateret har en stab som har arbeidet sammen over tid, kommer vi fort til kjernen av problemene når vi arbeider, vi forstår hverandres språk. Dette er en styrke for gruppen, og representerer både et tidsbesparende element i arbeidet, og en god stabilitet. Samtidig føles behov for å møte nye samarbeidspartnere, og teateret knytter til seg andre fagfolk ettersom det gis muligheter til det. Gruppen er opptatt av å gå inn i samarbeidsprosjekt av forskjellig art, og med kunstnere fra andre kunstformer som musikk, dans eller billedkunst - for hele tiden å bli utfordret, utvikle det sceniske språket, utforske nye problemstillinger.

Satsingsområder:

Selv om Klomadu teater spiller for alle aldersgrupper, og har laget flere produksjoner for voksne, er satsingsområdet først og fremst barn og unge. Ikke bare anser teateret denne målgruppen som interessant og viktig, også formmessig er dette en attraktiv gruppe å spille for. Sammen med barn og unge kan man lett leke og eksperimentere, det er en gruppe som raskt leser bilder, oppvokst som de er med video og film, og som aksepterer nye former og vinklinger på det de ser. Er premissene gitt, og blir de gjennomført, forstår dette publikumet fort koden i en forestilling. Teateret etterstreber å skape "Barnteater som kunst", slik Susanne Ostens valg språk engang lød. Vi satser på produksjoner med tematikk som har poeng og dybde i seg for alle aldersgrupper.

Om teaterets formspråk:

Alt i sin første produksjon i 83 prøvde Klomadu teater ut en såkalt blandingsform, i sin forestilling "Momo og Gigi". Denne arbeidsformen har vi kommet tilbake til og søkt å utvikle gjennom de siste årenes arbeide. I flere av forestillingene har vi blandet klassiske teaterformer, som skuespillerteater, fortellerteater eller dukke- skygge- maske-teater, en form som nå blir mer og mer brukt, og som Klomadu teater kanskje var de som lanserte her til lands.

Ved å bruke forskjellige former i samme forestilling, skaper man i heldige øyeblikk et sterkt og overbevisende teaterspråk. Man får mange gaver når man velger et abstrakt scenisk språk, kan f.eks. lett gjøre grep som hensetter oss i en annen tilstand, til andre land og tider, eller i usannsynlige situasjoner. Publikum har fått koden: her er det ikke et realistisk språk vi møter. De er derfor villige til å hoppe i tid og rom sammen med skuespillerne om de blir bedt om det. Settingen tar deg vekk fra en naturalistisk eller realistisk tankegang. Magien og overraskelsen i historien kan plutselig nå deg på et annet plan, samtidig som det uventede gir rom for

komikk, og vi møter usannsynlige og karikerte figurer. Vi har sett at blandingen av skuespillere, figurer, masker osv. kan gi mye til en forestilling, og vi merker at formen også virker befriende på publikums evne til fabulering og medlevelse.

Det er selvsagt ikke slik at Klomadu teater bruker denne såkalte blandingsformen konsekvent i sitt sceniske arbeid. Man er vel alltid opptatt av å bruke forskjellige arbeidsformer, og vil til enhver tid velge det språket den forestillingen man fabulerer om, innbyr til. Klomadu teater har f.eks. produsert flere forestillinger som er rent skuespillerteater, om det enn var med en personlig vri.

Skuespillerne i Klomadu teater tar også jobber i andre sammenheng, f.eks. i Hedmark teater, eller de lager opplesingsprogram, holder lyrikkvelder m.m. Kort sagt: man er opptatt av det sceniske språk som sådan. Likevel er det denne formverden jeg har beskrevet, denne blandingen av dukker, skygger og masker, hvor magi lett kan trylles fram og uventede ting kan skje, gruppen har gått dypest inn i.

Hver gang et nytt arbeid blir påbegynt, har vi søkt å gå inn i det sceniske språk på ny, å stille med åpne øyne, å se stoffet det fra nye vinkler. Kanskje må vi velge helt andre løsninger enn de vi fra starten hadde tenkt oss. Rent praktisk og teknisk må vi utfordre grensene for oss selv, hva er det mulig for to skuespillere å gjennomføre? Bruker man dukker og figurer, kan man utvikle et stort persongalleri, til tross for at vi bare har to skuespillere til disposisjon. I noen forestillinger har man nærmest forlangt at skuespillerne skulle være blekkspruter. Men også omvendt. Vi har vi spurt: Er alt dette nødvendig? Kanskje er det bra vi har klare begrensninger? Vi bør sitte igjen med det nødvendige i forestillingen.

Om scenografien:

Fordi teateret oftest spiller for barn og unge, har det vært sentralt for oss å legge stor vekt på selve teateropplevelsen. Dette har igjen hatt mye å si for valg av scenografi. Andre viktige spørsmål har vært: tjener de sceniske elementer forestillingen, og aller helst: gir de noe nytt inn i sammenhengen? Samtidig som vi har arbeidet med disse spørsmålene, har Klomadu teater som turneteater måttet legge vekt på å arbeide fram en fleksibel scenografi, som lett kan fraktes, og gi romfølelse overalt hvor den blir brukt. Vi har ønsket at vårt publikum skal ha en total teateropplevelse, og målet har vært at uansett hvor forestillingen spilles (f.eks. i en gymsal), skal rommet være omskapt til en teatersal når publikum kommer inn. Vi har villet at publikum skal oppleve sansbart nærvær, ikke bare av skuespillerne, de skal også møte en ny stemning og ukjente omgivelser, en annen dimensjon enn den hverdagen de ellers møter i kanskje akkurat det samme rommet.

Om figurer, masker og objekter:

Ønsket om at publikum skal møte nærvær har vi selvfølgelig også når det gjelder våre figurer. I tillegg til den ytre utformingen av figurene i forestillingen, arbeider vi med å få frem deres indre liv og troverdighet. De skal leve, være overbevisende og ekte. Vi utforsker hver figur og hvert objekt i forestillingen. Arbeidet er kanskje sentrert rundt skuespillerne som karakter eller forteller, men dukker, objekter, skygger og masker går inn som likeverdige elementer i den komposisjonen forestillingen er, og krever et like nøyaktig arbeid av oss. Hver figur skal ha sitt eget liv, og sin egen logikk.

Teksten og bildene:

Flere forestillinger i Klomadu teater, f.eks. "Koffertene", hvor selve koffertene var utgangspunktet, har vært bygget på en formide. Eller det kan være et bilde som gir impuls til

det videre tekstarbeidet. Like ofte er det motsatt vei vi går: ønsket om å arbeide frem en spesiell tematikk har vært første impuls. Vi har lagt stor vekt på å få fram gode tekster. Vi har arbeidet med mytisk stoff, eventyr, fantasi og drømmer, ofte i grenselandet mellom fantasi og virkelighet. Utfra temaet ga så formen seg, det var slik vi best fikk fram spenningen mellom realitet, drøm og mystikk.

Det visuelle formspråket er blitt utviklet i relasjon til den historien vi ville formidle, bildene skulle ikke overta historien, men være med i den grad de underbygget og forsterket, eller ga nye assosiasjoner inn i den. Så ble det av og til for mange bilder, og mye å rydde opp i. Det er kanskje unødvendig å nevne, men i praksis er det vanskelig, dette å skrelle vekk sine gode ideer og få språket enkelt og konsist.

Hver gang vi starter opp et arbeid, føler vi at vi kommer lenger inn i problematikk og spørsmålsstillinger, vi ser nye utfordringer, og andre løsninger. Kanskje blir uttrykket mer og mer enkelt. I teaterets siste forestilling "Koffertene" står vi tilbake med to damer og deres bagasje, rommet rundt dem er nakent.

Presentasjon av tre forestillinger:

Jeg vil slutte med å referere til de tre forestillingene Klomadu teater for tiden turnerer med, og håper gjennom dette å belyse noe av det jeg har snakket om når det gjelder gruppas arbeid. Disse tre forestillingene har noen formtrekk felles: man har blandet teaterformer, lekt seg med muligheter, samtidig som man har søkt et fast, helhetlig og sterkt uttrykk. Jeg gir en kort presentasjon av forestillingene "Sampo Lappelill", "Skårungen" og "Koffertene".

I "Sampo Lappelill" opptrer Sampo i forskjellige skikkelser: du ser ham som en liten komse, senere som et par støvler, dernest på små ski, så i en skuespillers skikkelse på kjelken, og til slutt som dukke ute på de store viddene. Foreldrene blir gestaltet med hansker og et tørkle, og gudinnene viser seg idet tre masker vokser opp fra steinen bak Sampo. Hele veien med åpne skift, og åpen dukkeføring, som i en lek. Vi har brukt den formen barn selv er eksperter på: bildene og skikkelsene blir til underveis, den ene assosiasjonen tar den andre, og objektene får liv for våre øyne. En stemningsmettet forestilling, bygget på nord-samiske eventyr og myter. Forestillingen går inn i et viktig og spennende kulturområde i Norge, for mange et ukjent land, og er nå blitt spilt over store deler av landet.

"Skårungen" (for alle fra 10 år) er en barskere og mer kompleks forestilling for ungdom/voksne, bygget på Jonas Lies novelle "Jo i Sjøholmene", med koloritt og tematikk hentet fra nordnorsk miljø. Her brukes skuespillere, dukker, masker og bevegelige skygger.

"Skårungen" var en samproduksjon med Nordland Dukketeaterverksted. Det var en spesiell opplevelse å se en forestilling bli til, som i den grad gikk inn i lokalmiljøets tradisjon og historie. Turneen i Nordland fylke ble en stor suksess for teatergruppa. Kystens historier og myter i et sterkt og visuelt språk, med båt og fiske, draug og dauingar, menneskene i kamp med seg selv og elementene. Dette var en forestilling som "traff". Senere er "Skårungen" spilt i mange deler av landet, og naturlig nok fornemmer man at opplevelsen av forestillingen er anderledes fra landsdel til landsdel. Jonas Lies tematikk har et almengyldig perspektiv, og det nordnorske miljøet, forestillingens skjønnhet, kraft og magi slo imot publikum som fra fremmede kyster. Sørpå var det ikke gleden over gjensynet med noe kjent og kjært, det var nyhetens interesse forestillingen ble møtt med. Miljøet nordfra ble like eksotisk som et bilde fra Det indiske hav. "Skårungen" har slik sett noe tilfelles med "Sampo Lappelill": den gjør publikum kjent med en del av vår felles, men i mange strøk ukjente tradisjon og kulturarv.

"Koffertene" er teaterets nyeste forestilling. Vi har her, som sagt, skåret utstyret ned til det minimale: tilbake står to skuespillere med koffertene sine. Det var nettopp denne ideen med koffertene som var utgangspunkt for stykket, og dermed for valg av den hjemløse som hovedtema. En som er på reise med hele livet i sine koffertene. Men disse to damenes koffertene inneholder mange overraskelser, bl.a. scenografi og utstyr til en viktig sekvens i stykket: et teater i teateret, spill med hånddukker. De bærer livene sine i koffertene, som sneglen bærer sitt hus. I forestillingen har vi gått inn i tematikk som kan være sår og vanskelig, men prøvd å gjøre det med lune og underfundighet. To flyktninger krysser hverandres spor, og kommer hverandre nærmere enn de kunne ane.

Arbeidet fremover:

Teatergruppa har mange planer, og arbeider for tiden fram mot to nye prosjekter for barn: en spøkelsesfortelling for barn/ungdom, samt en forestilling for mindre barn. I disse to barneforestillingene vil arbeidet med dukker, masker og skygger stå sentralt. Samtidig planlegges to samproduksjoner med andre grupperinger, begge voksenforestillinger. Den ene blir rent skuespillerteater, mens den andre i tillegg til dukker og masker vil benytte forskjellig fototeknikk på scenen. Alle fire forestillingene blir skrevet spesielt for Klomadu teater, av forskjellige forfattere.

Lokalt engasjement:

Jeg må til slutt nevne den vekt Klomadu teater har lagt på å gjøre en innsats i sitt lokalmiljø. Dette er et engasjement jeg tror gruppa har tilfelles med mange andre frigrupper i Norge. Også slik betyr våre frie teatergrupper mye. Klomadu teater har stått sentralt i et stort og omfattende kulturarbeide på Hedemarken. Gjennom initiativet til, og som sterke pådrivere i Teaterforum, har gruppa vært med å arrangere gjestespill, lyrikk-kafe, jazzkro, opplesings- og foredragskvelder, seminarer, kurs osv. Teaterets medlemmer engasjerer seg også som skuespillere i lokale oppsettinger. Dette er et arbeid som har fått ringvirkninger, og som vi fortsatt ønsker å følge opp så langt vi kan make det ved siden av produksjonspresset vi hele tiden har.